

פנינים מאירים

הארות ופנינים ממשנת רבותינו - על הדף היומי

המשמעות של כל תנועת יד!

כך גם בשאר דברים צריך זהירות רבה ובמיוחד בעניני מידות, שכל דבר יכול להתהפך בהנף יד קטן ממצוה ומעלה, לעוון ועוול. כיוון שאין בין גן עדן לגיהנום אלא חוט השערה.

עוד הוסיף שלא בכדי נקטה המשנה דוגמא של עני ובעל הבית ללמד שגם כאשר עוסק בחסד ונותן צדקה לעני, אם יעשה זאת שלא כדין, ענוש ייענש, שמצוה הבאה בעברה לא פוטרת מעונשה של העבירה.

פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני או שנטל מתוכה והכניס בעל הבית חייב והעני פטור. [ב.]

הגאון רבי שמחה זיסל זיו זצוק"ל [הסבא מקלם] למד שרואים מכאן הערה מבהילה - מהי המשמעות של תנועת יד קטנה! כשבעל הבית פושט את ידו החוצה עם תפוח, אם העני יקח ממנו הריהו פטור, אך אם רק יזיז מעט את ידו, להניח את התפוח ביד העני - בעל הבית חייב סקילה!

להיות רגועים ושלזים בשבת

פשוט וברור גם שממש לא מתאים להשרות אורה של לחץ, ועיסוקים נוספים, שזמן שמוקדש לקבלת האורח, ולביטוי ההכרת הטוב כלפיו.

הנמשל מובן מאיליו - אנו שזכינו לקבל מהבורא יתברך עולם כל כך מופלא, עם כל התנאים הכי טובים לחיות בו - ביום השבת זה הזמן שבו אנו סועדים עמו כביכול, צריך להתמקד רק בלהשביע את רצונו.

נותן המתנה שמח לראות שאנו נהנים ממנה, וחייבים לענג את השבת, אך גם צריך לתכנן מראש איך לכבד את השבת, ולא לעסוק בעיסוקים אחרים.

יציאות השבת שתיים שהן ארבע. [ב.]

התוספות [בד"ה יציאות] מקשה שהמשנה היתה צריכה לכתוב 'הוצאות' ולא 'יציאות', כיוון שמדובר על איסור הוצאה, ולא על איסור יציאה מרשות לרשות? ומתוך שהמשנה השתמשה בלשון התורה, שכתוב "אל יצא איש ממקומו", וממנו לומדים הוצאה - שאל יצא אדם עם הכלי ללקט המן.

הגאון **רבי אליהו מאיר בלאך** זצוק"ל כתב ביאור נוסף, לשינוי הלשון - היות ועיקר המטרה והתכלית של איסור ההוצאה הוא כדי שבשבת כל בן ישראל יהיה רגוע ושלו על מקומו בשלום, ולא ינדוד ממקום למקום.

אילו היה מותר להוציא מרשות לרשות היה כל אחד מוצא עיסוקים רבים כל השבת, ולא היה שוקט על מקומו.

יש בנותן ענין להביא את ההסבר של הגאון **רבי אליהו אליעזר זסלר** זצוק"ל על עונש גלות לרוצח.

שהתוכן של נע ונד חצוני נועד לגרום בלבול הדעת פנימית, מי שפגע בחיי חברו, נגזר עליו לנדוד בעולם, ודעתו מטורפת עליו תמיד.

[ומביא מהמקובלים שמי שנגזר עליו לנדוד הרבה לפרנסתו - ודאי הדבר שהגלות באה לכפר לו על עוון רציחה, בגלגול זה או בגלגול אחר].

ומוסיף שאנו עדים בדורנו - עם התפתחות אמצעי התחבורה - שהמוני בני אדם רצים וטסים בממדים שלא היו כמותם מעולם! הם חושבים שהם עושים זאת לשם הנאה ונופש, אך האמת היא שהם נחפזים לנסיעות הללו מפני שנגזר עליהם סוג של פיזור הנפש וביבלול הדעת.

וצריך לדעת שלפי עומק תורתנו הקדושה - הגורם לכל הטלטלה ההמונים הזו היא קללת 'נע ונד', כיון שלדאבוננו דם האדם נהיה הפקר בעולם, בין ברציחה ממש, ובין בלשון הרע והלבנת פנים, ר"ל.

ואפילו במחנה היראים לדבר ה' לא נמלטים מכך לגמרי, וישנם שעושים זאת במסוה של קנאות ותוכחה - והתוצאה היא ששלות חייהם נהרסת לגמרי, ונאלצים לחיות עם בהלה ונדודים.

מהי טבעי לקפוץ ברה"ר?

בשלמא לבן עזאי מהלך כעומד דמי.

התוספות מביא שבירושלמי מקשים על בן עזאי, שלדבריו אין אדם מתחייב על ד' אמות ברה"ר לעולם, שיחשב כמי שהונחה על כל אמה ואמה, ויפטר? ומתרצים בירושלמי שלבן עזאי חייב על ד' אמות רק בקופץ.

מסופר שכאשר הגאון **רבי עקיבא איגר** זצוק"ל למד תוספות זה עם נכדו ר' לייבל, שאל את הנכד הצעיר היות שעוברים על איסור טילטול ברה"ר רק במקרה כל כך מוזר ונדיר - שאדם מקפץ ברחוב, מדוע אסרו חכמים שופר ולולב בשבת, מחשש שמא יעבור על טילטול? ענה הנכד - כיון שמדובר שהולך לדבר מצוה, הכי טבעי ומתאים שירוץ ויקפוץ, בדרכו לקיום המצוה.

הגאון רבי הגאון **רבי יצחק פנחס גולדווסר** שליט"א מרחיב לתאר את הטעם שבגינו אנו נדרשים להיות רגועים ונינוחים בשבת - באמצעות **משל נאה**:

תאר לעצמך שיש לך ידיד נדיב לב, שהחליט להעניק לך במתנה בית מגורים מושלם, עם כל האביזרים הנצרכים, במקום נח, ללא כל תמורה.

מתאים מאוד שכחלק מביטוי הכרת הטוב שלך כלפיו, תזמין אותו לסעוד עמך, כדי להראות לו עד כמה אתה נהנה מהמתנה הגדולה שהעניק לך ברוחב ליבו.

אין ספק שבזמן הביקור אתה אמור להתמקד לחלוטין באירוח של הנדיב הנכבד, לחשוב איך להשביע את רצונו, ולגרום לו לחוש בנח.

מיותר לציין כמה חשוב שהאווירה תהיה רגועה ונינוחה, וחלק בלתי נפרד מההכנות נועדו כדי שלא יהיו שום הפרעות במהלך הביקור.

קריאת המגילה נחשבת ביטול תורה?

כי קאי רבי בהא מסכתא לא תשייליה במסכתא אחרית.

מספר הגאון **רבי מיכל יהודה לפקוביץ** זצוק"ל שבאחת הפעמים שזכה להיכנס לביתו של החזו"א, פנה אליו **החזון איש** ואמר: הנה כתוב במסכת מגילה שמבטלין תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה - מהו החידוש? וכי המגילה אינה חלק מהתורה - ומדוע קריאתה נחשבת לביטול תורה? ותיריך שמכאן לומדים שכאשר אדם עוסק ומתעמק בלימודו, ומשקיע את כל כוחותיו להבין את הענין, אם יעבור באמצע לנושא אחר - נחשב לו לביטול תורה! כי מיטע בעיני התורה.

הוסיף הגרמ"ל שלפי דבריו מובן היטב מדוע הורה ר' חייא לרב שלא לשאול את רבי במסכת אחרת ממה שעוסק בה - כי בזמן שרבי עוסק בענין מסוים, אסור לו לגרום לעבור לנושא אחר.

כך גם מצינו שרב שימי בר אשי ביקש מדאביי שילמד עמו, ואביי סרב, כיון שבמשך היום עוסק בהספקים של הלימוד העצמי שלו.

ממבט ראשון זה נשמע תמוה, מדוע שאביי לא יצרף את רב שימי בר אשי ללמוד עמו, בזמן שלומד בעצמו? אלא היסוד הוא שאדם צריך להשקיע את כל מוחו ומחשבתו, להתייגע בעיון התורה ובהבנתה, ואם היה מצרף את רב שימי בר אשי היה ח"ו עלול לאבד מעט מהריכוז הגבוה שבו היה מחוגל ללמוד רטצו.

איך זוכים שהתורה תרפא אותנו?

א"ל אסור ומאי שנא לכי תיכול עלה כורא דמילחא.
[ד.]

הגאון **רבי ראובן גרוזובסקי** זצוק"ל מסביר שר' נחמן רצה ללמד את רבא שסברא כזו דקה, אינה נקנית אלא ביגיעה גדולה מאוד.

והביאור בזה הוא שהתורה הרי היא 'סם חיים', שמרפאה את כל גופו של אדם, הנה אם רופא יורה לאדם שיטול תרופה למחלתו, הרי לא יועיל לו להניח את התרופה מעל גופו מבחוץ, במקום להכניסה פנימה לתוך גופו.

כך התורה - האור שלה צריך לחדור אל תוך גופו של האדם, והיא חודרת פנימה רק עם יגיעה ועמל רב בכל חושי ומחשבותיו.

ולא רק בעמל שכלו זוכה להארת אור התורה, אלא גם בטרחה בהליכתו לחפס ולבקש תורה, כמו שמצינו באבימי שכאשר שכח את גרסתו, התאמץ והלך בעצמו לתלמידו רב חסדא, כדי לזכות ליותר סיעתא דשמיא, בזכות היגיעה והמאמץ.

[וראה **בנפש החיים** שער ד' (פ"ל"ב בהגהה) שכמו ברפואת הגוף כשהרופא נותן לאדם תרופה, שההרכב והמינון שלה נעשה בדיוק מירבי, על בסיס הכרת המחלה, האם החולה ינסה לשנותם, ללא ידע רפואי בסיסי?

כך גם כאשר הבורא יתברך הורה לנו שהתבלין ותרופה לתחבולות היצר הרע היא התורה, אל תדמיינו להימלט מפיתוייו באופן אחר].

לתגובות והארות וכן לקבלת הגיליון בתחילת השבוע ניתן לפנות: peninim88@gmail.com
הפנינים מלוקטים וערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים

פרשת פי תשא

ויאמר משה אל אהרן בזה עשה לך העם הזה כי הבאת עליי וזטאת גדולה.

בגמרא ע"ז כתוב א"ר יהושע בן לוי לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה. וצריך להבין הרי למדנו [ד.] שאין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך?

הגאון **רבי איזיק שר** זצוק"ל מביא את דברי רש"י שגבורים ושליטים ביצרם היו, ולא היי ראוי להתגבר יצרם עליהן, אלא יגזירת מלך' היתה לשלוט בהם, כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו - צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה.

ומסביר בשם חמיו הגאון **רבי נתן צבי פינקל** זצוק"ל [הסבא מסלבודקה] שהחומרה של החטא העגל היתה רק לפי גודל מדרגתם של דור המדבר שזכו להיות במעמד הר סיני, אבל החטא מצד עצמו היה דק מאוד, שאיננו יכולים לעמוד עליו.

יש להבין שהיתה כאן גזרת מלך להביא עליהם נסיון נורא מהשטן, שערבב עליהם את העולם.

קשה לנו לצייר את גודל הניסיון שהיה להם, אך עם התבוננות בדברי רש"י [בחומש ובגמרא שבת פ"ט] ניתן לתאר מעט מהמצב ההוא.

רבבות אלפי ישראל, עם בני ביתם, זוכים למעמד נשגב של קבלת התורה, כשהם עומדים בחרדת קודש, ומראה כבוד ה' מאיר יותר מאור שבעת הימים.

אחרי ארבעים יום של דבקות עצומה בה', כשכולם כאחד קדושים וטהורים, מופשטים מחומר כמלאכים - ניתן לשטן רשות לנסותם.

השטן הראה את כחו - ובפתע נעלם האור המיוחד, והם נמצאים בחושך ואפילה! הוא מביא עמו רבוארבות שדים ומלאכי חבלה בעירבוביה, להבהילם ולהפחידם בדמיונות נראות - לבלבל ולזעזע את הלבבות עד כדי שגעון ותמהון לבב.

שלמי הדעת הבינו שה' מנסה אותם, אך הערב רב והמבוהלים אשר בעם, התקשו לסמוך על גדולי הדור, ופנו בבהלה לאהרון וחור, תוך שהם מרעישים עולם ומלואו בזעקות שבר נוראות...

ברגע שחור מנסה להרגיע אותם שהכל מעשה שטן לבלבל ולנסות אותנו - והתפקיד שלנו הוא רק להתחזק בעבודת ה' ובאמונת חכמים, גבר עליהם זעמם, ומתוך טירוף הדעת כעסו על חוסר הבנתו למצב האיום, ושחטו אותו בחרבותיהם!

אהרון ראה זאת והבין שאין עם מי לדבר ולא ניתן להרגיע, וגם חשש לחייו, הציע לעשות איזו פעולה להביא בכוחות עצמנו את השראת השכינה.

ברגע שהחל לקבץ זהב - מיד החל השטן לעצור את מלאכי החבלה, שלא יגרמו עוד לבהלה.

וכאשר השליכו את הזהב לאש, ויצא העגל, מיהר השטן לסלק את החושך והאפילה, וחזרו לראות את האור שהיה ממראה כבוד ה'.

כל המבוהלים אשר בעם, היו בטוחים שמצאו את הפיתרון ר"ל, אך כלל ישראל לא הושפעו עד אשר התעכבה חזרתו של משה גם לפי החישוב שלהם.

עלינו ללמוד מכאן עד כמה חשוב לשמור על ישוב הדעת, ולהזהר מכל שיבוש וטעות, ולהודות לבורא ששתל בכל דור גדולי תורה, שינחו אותנו על פי דעת התורה, כדי שנציל מכל מכשול וטעות, ונזכה לאור ה'.